

21

уплести – увући, умешати (некога у нешто)

плима – дизање површине мора, које се периодично понавља; супротно – осека; фигуративно – појава, навала нечега у већој количини

сугестија – способност, моћ утицаја једне особе на вољу и поступке друге особе

чедан – частан, смиран, скроман, без порока, морално чист

крин – украсна биљка из породице љиљана с великим белим или жутиим цветовима, висока до 150 cm

трошан – дотрајао, који се лако осипа, ситни, троши

удес – немио догађај који некога неочекивано снађе, несрећа, слом, судбина

сфера – небески свод, унутрашња површина кугле или лопте

Сима Пандуровић

Бисерне очи

Некада су крупне. Некада ситне. Могу да буду црне, плаве, зелене, али и шарене. Оне су заносне, враголасте, немирне, али и бисерне. Како бисерне? Нека ти на то питање одговори песма.

Као дух јесени у шум лишћа свела,
Кò туга у живот наших жеља тајних,
У моју се душу нечујно уплела,
На плими уздаха немих и бескрајних,
Сугестија тиха са висина ледних,
Дубином страсти свих срдаца верних
И тамне ноћи – сугестија једних
Очију бисерних.

Њихов сјај је био плав, мутан и чедан,
Сјај морем скривене, скупоцене шкољке;
Он је давò дубок незнан израз један
Чежње наших снова и минуле бољке;
Он је скривò благо успомена чедних,
Нежност жутих ружа и кринова смерних.
Нада мном и сада сија туга једних
Очију бисерних.

И онда, кад звезда моје судбине зађе
За малу хумку трошних земних жеља,
Последњи, општи удес кад нас снађе
И нестане наших патња и весеља,
Нада мном ће, као чар усана медних,
Кò лелујав, меки сјај висина сферних,
Лебдети и тада сетан осмех једних
Очију бисерних.

ЛИТЕРАРНИ КУТАК

- » Саслушај песму Бисерне очи у интерпретацији драмске уметнице. Потом је прочитај тихо, у себи.
- ♦ Песма је сигурно изазвала нека расположења у теби и оставила неке утиске. Исажи их.
- ♦ Већ из наслова песме наслућујеш да је ово љубавна песма. О каквој љубави песник пева:
 - а) недостижној, неоствареној;
 - б) проживљеној, прохујалој;
 - в) љубави испуњеној сетом и немиром?
 Протумачи сваки од понуђених исказа.
- ♦ Који је главни мотив песме *Бисерне очи*? Издвој из сваке строфе мотиве за које сматраш да се прожимају и допуњују са главним мотивом.
- ♦ Какву моћ имају бисерне очи у односу на лирски субјект песме? Зашто је сјај неких очију бисерних заувек испунио душу лирског субјекта? За чим читавог живота чезне?
- ♦ Сјај очију, час плав и мутан, час чедан, лирски субјект је скрио у скупоцену шкољку. Зашто?
- ♦ Можеш ли на основу тих стихова да закључиш које висине није досегао, које снове није остварио?
- ♦ У последњој строфи пронађи стихове који говоре о пролазности и ништавности земаљских ствари и оне којима је исказана трајност искрене, дубоке љубави која пружа вечно надахнуће.
- ♦ Пронађи у песми примере за стилске фигуре – метафоре, епитете, поређења.

ГРАДАЦИЈА

ПОЈАМ
О
ПОЈМУ

Ово су стихови из песме *Бисерне очи*. Прочитај их поново.

И тамне ноћи сугестија једних
Очију бисерних.
/.../
Нада мном и сада сија туга једних
Очију бисерних.
/.../
Нада мном ће /.../
Лебдети и тада сетан осмех једних
Очију бисерних.

У овим стиховима лирски субјект своја осећања казује поступно, по јачини, од слабијих ка јачим. Таква стилска фигура којом се осећања, мисли, песничке слике, ликови и њихови поступци, појаве, тј. представе ређају поступно, од слабијих ка јачим и обрнуто, од јачих ка слабијим, зове се градација.

Назив долази од латинске речи *gradatio*, што у преводу на српски језик значи појачавање, поступност.

Градацијом се истичу осећања и расположења не само у лирској песми него и у прозном и драмском делу. Овом стилском фигуром код читаоца се подстиче снажан доживљај и буде дубока осећања.

Сима Пандуровић (1883–1960), песник, есејиста, преводилац, један од оснивача српске модерне. Рођен у Београду. Најпознатије збирке песама: *Посмртине њочасћи*, *Дани и ноћи*, *Оковани стихови*, *Стихови*, *Песме*.

ЗА ВЕЖБАЊЕ:

- » Упореди основно осећање у овој песми са љубавним песмама које си до сада упознао/ла. Присети се *Шашаве њесме* и *Плаве звезде* Мирослава Антића, песме *Чезнем да ти кажем* из збирке *Градинар Рабингранаша Тајореа*, песме *Сшрейња* Десанке Максимовић и других. Напиши сам/а неку љубавну песму (или стих). Уврсти их све у *Дневник читања* у одељак *Љубавна ауторска лирика*.